

פתיחה לפרק "מאימתי קורין"

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד.
וְאֶתְהַבְּתָה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ.
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְךָ.
וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְחֶיךָ בְּדֶרֶךְ
וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ.
(דברים ו ד')

ש'בקר' ו'ערב' עשויים להיות. שכן יש לברר האם "בשכבך" הוא השעה שבה הולכים לישון, או אולי – כל זמן השינה כולו; האם "בקומך" משמעו בכל עת שבני אדם נעורים משנתם ועוסקים בעבודתם, או אולי שעה מסוימת של קימה? והאם יש קשר קבוע בין זמני "בשכבך" ו"בקומך" ושעות היום והלילה?

שאלות אלו ורבות אחרות, הנובעות מהן, מעסיקות את חכמי המשנה והתלמוד בפרק זה. כמעט כל אחד מן הפירושים הללו זכה שיהיו חכמים שיחזיקו בו, יסבירו אותו, ויגנו עליו מפני שיטות החולקים. ומתוך הדעות והשיטות השונות נבנות הלכות קריאת שמע כפי שנקבעו באורח החיים של האדם מישראל לדורותיו.

ומעבר לשאלות הטכניות של ההלכה נרמזות בעיות מעמיקות ופנימיות יותר. היום והלילה אינם עוד אך זמנים בלבד, מקבלים הם תוכן עמוק, כאשר בהם מתבטאים רעיונות יותר פנימיים, ובעלי משמעות, כאשר היום והלילה מסמלים תקופות עליה וירידה בחיי העם ובחיי הפרט. ושאלות ההלכה הופכות להיות בעיות-עיוניות ונפשיות.

בעיית היסוד בפרק "מאימתי קורין" היא: מה המשמעות המוגדרת בפסוקי "שמע", ובמיוחד כיצד להבין את המלים "בשכבך ובקומך" כהוראה מדויקת הלכה למעשה.

עם קריאת דברי התורה עצמם אפשר לראות בפסוקים אלה דברי זרוז כלליים המעוררים לתלמוד התורה בכלל בכל מצב. אולם מסורת התורה שבעל פה מקבלת, בעקרה, את החובה לקרוא "קריאת שמע" פעמים בכל יום, בבוקר ובערב. "קריאת שמע" מורכבת משלש פרשיות בתורה, "שמע" (דברים ו' ד–ט) "והיה אם שמוע" (דברים י"א יג–כא) ו"ואמר" או פרשת ציצית (במדבר ט"ו לז–מא) והיא נאמרת כדרך שינון וחזרה על עיקרי היהדות. לפי תפיסה זו "ושננתם... בשכבך ובקומך" יש להם מובן מדויק, ובעיות היסוד בפרק זה אכן קשורות בפירוש "בשכבך ובקומך".

השאלה האחת היא מהו פרוש "בשכבך ובקומך", היש כאן קביעת זמן לאמירת "הדברים האלה", או אף תאורו של מצב ידוע או הזדמנות בה יש לקרוא את הדברים "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך".

אם "בשכבך ובקומך", קובעים את זמן "קריאת שמע", אין זו קביעה מוגדרת כדרך